

господарстві не вирішать припинити діяльність в цьому напрямку. При припиненні процесу виробництва виділяються залишки авансованого капіталу, які залишаються в розпорядженні господарства.

Отже, діяльність фермерських господарств та й агропромислового комплексу в цілому залежить від наявності необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та раціонального і ефективного їх використання.

Сучасне сільське господарство відчуває гостру нестачу інвестицій. Вирішити дану проблему можливо лише спрямувавши їх на найбільш ефективні організаційно-правові форми господарювання. Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, серед них слід виділити фермерські господарства. В сучасних умовах господарювання інвестиційне забезпечення фермерських господарств відбувається в основному за рахунок внутрішніх джерел формування фермерського капіталу, і в меншій мірі – за рахунок зовнішніх.

Головним внутрішнім джерелом фермерського капіталу, як інвестиційної складової, є прибуток, основний капітал, оборотний капітал, нематеріальні активи, матеріали, грошові кошти, робоча сила, паливо, праця, знання, засоби захисту рослин, а серед зовнішніх – кредити комерційних банків, незначна частка бюджетних асигнувань, коштів позабюджетних фондів та фінансового лізингу.

Список літератури

1. Державний комітет статистики України. Статистичний щорічник України за 2005 рік. За редакцією Осауленко О.Г. К.: Видавництво «Консультант», 2006.- 633 с.
2. Статистичний збірник «Фермерські господарства»/ Головне управління статистики у Кіровоградській області. Загальне керівництво Н.П. Мотрої.- С.51, вих. № 07-5041 від 20.08.2004.

В статье рассматривается процесс движения фермерского капитала, раскрывается его состав.

In the article examined процес farmer capital flows, his composition opens up.

УДК 657:336

О.В. Ілляшенко

*Севєродонецьке відділення Інституту післядипломної освіти і дистанційного навчання
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*

Дослідження питань контролю лізингових операцій в умовах предметної цілісності об'єкту

Розглянуті питання внутрішнього контролю лізингових операцій, як основи достовірності даних для управління лізинговою діяльністю промислових підприємств. Встановлена необхідність системного підходу до вирішення проблем контролю лізингових операцій на умовах використання релевантної інформації. Запропоновано використання поетапного контролю лізингових операції за окремими сегментами.

внутрішній контроль, контрольні заходи, лізинг, промислове підприємство, грошові потоки, інвестиції, управлінське рішення

Вступ. Суб'єктам лізингових відносин необхідні об'єктивні дані про фінансовий стан їх партнерів при виконанні лізингових операцій. Крім учасників лізингових

операцій в отриманні такої інформації зацікавлені і треті особи - інвестори, кредитори, банки, заставодержателі, податкові і інші контролюючі органи. Цю інформацію, в обмеженій формі, вони можуть знайти у фінансовій звітності [1].

Ефективний розвиток і розповсюдження лізингу в Україні неможливі без належного контролю за цим процесом, який гальмується відсутністю науково обґрунтованої організації і методики проведення контрольних заходів. Проста адаптація методики контрольних заходів інших видів діяльності і відповідних їм організаційних прийомів без урахування специфіки лізингу неефективна, вона підвищує ризик надання помилкової інформації. Відсутність же ефективної системи організації і методики контролю лізингових операцій ставить під сумнів якість і достовірність лізингових операцій. Розробка методики контролю лізингових операцій можлива лише за наявності теоретичних досліджень, що розкривають механізм проведення системного контролю в лізинговому середовищі в умовах ринкової економіки [2].

З точки зору економічної сутності лізингова операція формує сукупність процедур, вживаних для збору, обліку і узагальнення інформації про майно і зобов'язання суб'єктів лізингу, а також для планування фінансово-господарської діяльності в рамках реалізації договору лізингу [3, 4].

Постановка завдання. На існуючому етапі здійснення лізингових операцій традиційний бухгалтерський облік вже не задовольняє ускладненим вимогам управління даним процесом. Такі вимоги створюють передумови до виникнення нового напрямку діяльності фахівців в області контролю господарських операцій, заснованого на синтезі рахівництва, калькуляції, аналізу, прогнозування, економіко-математичних методів, де система контролю стає повноправним елементом в управлінні діяльністю підприємством.

В процесі контролю важливим є вміння використовувати облікові дані для планування і контролю діяльності підприємства, інтерпретувати інформацію залежно від її характеру і суті управлінських рішень, які приймаються на її основі [5].

Розвиток ринкових відносин обумовлює зростання потреби в інформації, необхідної для планування, контролю і ухвалення управлінських рішень. При цьому, контроль за здійсненням лізингових операцій можна представити як черговість наступних етапів:

- планування лізингових операцій;
- організація і мотивація лізингової операції;
- контроль розрахунків по лізингових операціях;
- корегування наступних подій.

В системі бухгалтерського обліку даним етапам може відповідати така послідовність подій, як:

- бюджети, розрахунки, прогнози;
- первинні документи;
- облікові реєстри;
- звіти про дотримання умов лізингового договору.

Запропонована структура контролю за дотриманням лізингових операцій дозволяє одержувати інформацію для досягнення наступних цілей:

- визначення стратегії і планування майбутніх лізингових операцій;
- контроль за здійсненням поточних лізингових операцій;
- оптимізація використання ресурсів підприємства;
- оцінка ефективності використання лізингу;
- зниження рівня суб'єктивності в процесі ухвалення рішень.

Кінцевою метою контролю за виконанням лізингових операцій є допомога керівництву в досягненні стратегічної мети підприємства. Такий контроль здійснюється на підставі даних фінансового та управлінського обліку, що створює передумови для становлення і розвитку внутрішнього контролю.

Результати дослідження. При здійсненні лізингових операцій проектування управлінського контролю охоплює наступні основні етапи:

- визначення загальної мети підприємства і її проміжних цілей;
- визначення центрів відповідальності по кожній ланці лізингової операції;
- розробка показників діяльності для мотивації і узгодження мети;
- вимірювання фактичних показників лізингової операції і складання звітності.

Контроль виконання будь-яких операцій заснований на тактиці ухвалення рішень, тобто цілеспрямованому виборі одного з декількох альтернативних варіантів дій для забезпечення досягнення вибраної мети або рішення певної проблеми. Звичайно управлінський процес включає ідентифікацію проблеми усвідомлення відповідальності за неї, визначення переліку можливостей, їх аналіз, оцінка і в подальшому вибір і ухвалення рішення.

Підставою для ухвалення цього рішення є релевантна інформація, яка охоплює кількісні показники та якісні характеристики, необхідні для ухвалення рішення.

При здійсненні лізингових операцій доводиться ухвалювати рішення відносно того, яка саме інформація є релевантною, і як забезпечити своєчасне надання достовірних даних на кожному етапі виконання лізингової угоди.

Пропонується для визначення релевантної інформації за лізинговою операцією виконувати наступні дії:

- зібрати інформацію про всі витрати і доходи, пов'язані з кожною операцією альтернативною лізингу;
- виключити минулі витрати;
- виключити майбутні доходи і витрати, які не є диференційними;
- оцінити витрати і доходи, які є диференційними, тобто такими, які складають різницю між альтернативами.

Здійснюючи контроль лізингових операцій у промисловості, враховуються наступні релевантні дані:

- операційні витрати;
- первинна вартість нового технологічного устаткування;
- ліквідаційна вартість діючого застарілого устаткування.

При цьому необхідно враховувати і виникнення нерелевантних даних, а саме:

- дохід від продажу продукції, виготовленої на новому устаткуванні;
- залишкова вартість діючого устаткування.

Вважаємо, що наявність конфліктних рішень при виконанні лізингових операцій, формує вибір на користь альтернативи, яка забезпечує як найкращі показники. При аналізі релевантної інформації використовується метод оцінки і визначення дійсних і альтернативних витрат, які вимагають грошової оплати або витрачання інших активів. При цьому альтернативні витрати є релевантними у разі використання обмежених ресурсів, що найістотніше для лізингових операцій.

При здійсненні контролю за виконанням лізингових операцій також можна застосувати методи диференціального аналізу.

Контроль за виконанням лізингових операцій повинен здійснюватися ще на стадії укладання лізингової угоди. В цьому випадку необхідно керуватися принципом ухвалення операційних рішень. Контроль за здійсненням операційних рішень, при

укладенні лізингової угоди, застосовується у разі, коли ухвалюється рішення про оптимальне використання обмежених ресурсів. Метою такого рішення є складання виробничої програми, яка забезпечить максимізацію прибутку з урахуванням існуючих обмежень, що характеризують себе як чинники, що обмежують виробництво або реалізацію продукції.

Типовими обмеженнями виконання лізингової операції є:

- попит на продукцію, яка виготовлена з використанням устаткування що надійшло на підприємство на умовах лізингу;
- наявність виробничої бази необхідної для розміщення такого устаткування;
- виробнича потужність підприємства;
- грошові ресурси.

Істотним чинником контролю за виконанням лізингових операцій є використання обмежених ресурсів на основі аналізу маржинального доходу на одиницю продукції, яка виражена у вимірнику обмежуючого чинника, в умовах дотримання лізингової операції.

Наступним етапом контролю за дотриманням умов виконання лізингової операції є застосування системи цільової калькуляції, за допомогою якої підприємство спочатку визначає прийнятну ціну за договором фінансового лізингу, а потім проектує дії щодо його використання при виробництві продукції і її реалізації, що забезпечить досягнення певної мети.

Такі дії можуть бути засновані на застосуванні методів аналізу для ухвалення рішень щодо капітальних інвестицій, які стосуються довгострокового планування інвестицій в необоротні активи та їх фінансування.

Прикладами таких рішень можуть бути:

- заміна устаткування;
- розширення виробництва;
- стратегічні зміни в діяльності підприємства.

Здійснення контролю лізингових операцій на основі інвестиційного аналізу також здійснюється на основі отримуваної релевантності інформації.

Грошові потоки, які супроводжують здійснення інвестицій, вимірюються додатково залученими коштами (наприклад, додаткові доходи; зниження витрат; ліквідаційна вартість; звільнення робочого капіталу) або витраченими коштами (наприклад, первинні інвестиції; зростання робочого капіталу; ремонт і обслуговування; додаткові операційні витрати).

Таким чином, виникає необхідність в проведенні контрольних заходів на етапі формування грошових потоків. В даному випадку одним з важливих принципів є застосування принципу вартості грошей з урахуванням часу. Серед причин, по яких гроші втрачають свою вартість можна виділити три основні: інфляція, ризик і ліквідність.

Майбутня вартість (Futurevalue -FV) – вартість інвестицій через певний період часу з урахуванням певної процентної ставки:

$$FV = PV \times (1 + i)^n \quad (1)$$

Справжня вартість (Presentvalue - PV) – вартість майбутніх грошових потоків в даний час.

$$PV = FV / (1 + i), \quad (2)$$

де i – ставка відсотка на рік;

n – кількість років.

Контролюючи грошові потоки по лізингових операціях можна також звернутися до методу дисконтування грошових потоків, що є процесом визначення справжньої

вартості майбутніх грошових потоків. При цьому ставкою дисконту можуть бути кредитна ставка банку, середньозважена вартість капіталу або внутрішня норма прибутковості.

Таким чином, контроль за виконанням лізингових операцій можна представити у вигляді контролю по сегментах такої діяльності, в рамках дотримання лізингової угоди, де встановлена відповідальність за окремі показники лізингової операції.

Розроблена автором схема реалізації контрольних заходів за такими сегментами представлена на рисунку 1.

Рисунок 1 - Етапи контролю лізингових операцій за окремими сегментами

Управлінський контроль, як процес впливу керівництва підприємства на працівників підприємства для здійснення інвестиційної стратегії завжди прагне знайти ті точки, на яких потрібно було б зосередити свою увагу і після цього виробляючи механізм упровадити організацію обліку по центрах відповідальності. Дана форма взаємодії системи управління і контролю породжує нову ефективну форму контролю у вигляді внутрішньогосподарчого контролю.

Висновки. Щоб уникнути помилок в організації системи такого контролю, визначимо зміст даного поняття, значення та місце контрольної функції в управлінні підприємством, їх групування за відповідними класифікаційними ознаками.

Фактично будь-які терміни, що визначають контроль: внутрішній; внутрішньосистемний; внутрішньогосподарський - стосуються одного й того самого об'єкта, ці види контролю здійснюються за допомогою одних і тих самих методів, що проводяться всередині однієї й тієї самої системи - підприємства. Виходячи з цього, можна застосовувати всі три терміни як різне словесне визначення одного поняття - «внутрішній економічний контроль», при цьому акцент робиться на визначенні, що таке економічний контроль.

У сучасній теорії маємо поділ економічного контролю на такі види: внутрішній, внутрішньосистемний, внутрішньогосподарський. Термін «внутрішньогосподарський контроль» тлумачать як такий, що охоплює контрольні функції, здійснювані власниками підприємства; контроль, здійснюваний органами внутрішнього контролю (головним бухгалтером підприємства, ревізійною комісією, тощо).

Крім того, застосовуються терміни: господарський контроль, фінансовий та фінансово-економічний; фінансово-господарський. Вони відображають класифікацію контролю за сферами діяльності, тобто: господарський - це контроль, який здійснюється у сфері створення ресурсів та процесів їх руху; фінансовий - це контроль у сфері створення грошей і процесів обігу грошових потоків; фінансово-господарський та фінансово-економічний - поєднання зазначених вище видів контролю.

Однак, як що мова іде про виконання лізингових операцій, то тут власне гроші є не що інше, як ресурси, а обіг грошових потоків - процес руху грошей. Крім того, використання лізингу перетворює ресурси й діяльність з їх створення, процеси за усіма їх різновидами є самостійними об'єктами в сукупній системі об'єктів контролю, а усі об'єкти внутрішнього контролю інтегровані в єдиному економічному просторі та є складовими частинами єдиного глобального об'єкта внутрішнього контролю – лізингової операції, яка однаково неможлива без грошей і інших ресурсів як економічних категорій.

Головною метою внутрішнього економічного контролю є спрямованість на досягнення цілей підприємства та забезпечення життєдіяльності на основі сприяння розвитку й удосконаленню системи управління шляхом визначення й дотримання правильної для даного суб'єкта політики внутрішнього економічного контролю, власної ефективності, оптимального взаємопроникнення й чіткої взаємодії у відносинах з іншими управлінськими функціями.

Перехід від сутності контролю до його змісту, тобто від мети до функцій, означає диференціацію та систематизацію цілей. Це повинно здійснюватись таким чином, щоб, з одного боку, зберігалась єдність мети як спрямовуючої й водночас рушійної сили, а з іншого - були відображені характерні для різних суб'єктів суттєві розбіжності й взаємозв'язок цілей. Відповідно до цього положення елементами механізму контролю є його основні функції: перевірна, діагностична, інформаційна, орієнтуюча, комунікативна, захисна.

Вивчаючи контрольні дії щодо операцій з лізингу можна запропонувати використовувати об'єктну модель контролю в основу якої положено предметна цілісність об'єкту контролю. Цю ознаку можна інтерпретувати також як класифікацію за зв'язком із цілісністю системи об'єктів. Вона можлива, виходячи з того, що за глобальний об'єкт внутрішнього економічного контролю приймається сфера економіки підприємства та система управління нею.

Класифікація об'єктів внутрішнього контролю - досить відповідальна і складна робота, тому вона потребує окремого детального розгляду.

За зв'язком з предметною цілісністю можна виокремити:

- контроль системи об'єктів економіки підприємства в цілому;
- контроль підсистем об'єктів різних рівнів економіки підприємства;
- контроль окремих об'єктів.

Така класифікація надає можливість розглядати функцію контролю у зв'язку з об'єктами будь-якої складності й цільової орієнтації з позицій системного підходу. При системному підході до контролю лізингових операцій слід враховувати зв'язок зі станом об'єкта. Ця ознака передбачає виокремлення контролю за об'єктом у його динаміці - проміжний контроль і в статичі - підсумковий контроль. У процесі проміжного контролю вивчається рух об'єкта лізингу й пов'язані з цим відповідні господарські операції та управлінські дії. Підсумковий контроль дає результативне уявлення про процеси, що закінчилися.

Запропонована схема поетапного контролю має ознаки системного підходу до використання у промисловості лізингових операцій та дозволить здійснювати контроль на усіх стадіях. Для ефективного функціонування системи внутрішнього економічного

контролю більш оптимальним може стати синтезований варіант комунікаційних відносин як симбіоз певної незалежності та підлеглості.

Список літератури

1. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Практичний посібник. – К.: Лібра, 2004. – 880 с.
2. Аушев М. Некоторые вопросы повышения эффективности лизинговой деятельности в России // Лизинг-ревю.– 2001. – № 3. – С. 20-24.
3. Горемыкин В.А. Основы технологии лизинговых операций: учебное пособие. – М.: Ось-89. – 2000. – 512 с.
4. Биковченко Л.М. Економічна сутність лізингу // Фінанси України. – 2001. – № 11. – С. 75-77.
5. Сухарева Л. Контроль у діяльності бухгалтера: історія досліджень, стан і перспективи // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 5. – С. 15-19.

Рассмотрены вопросы внутреннего контроля лизинговых операций как основы достоверности данных необходимых для управления лизинговой деятельностью промышленных предприятий. Установлена необходимость системного подхода к решению проблем контроля лизинговых операций в условиях использования релевантной информации. Предложено использование поэтапного контроля лизинговых операций по отдельным сегментам. Рис. 1, лит. Ист. 5.

There have been considered the problems of inner leasing operations control as a basis of data reliability for leasing activity administration of industrial enterprises. The necessity of system approach to solving the problems of leasing operations on the conditions of using relevant information has been determined. The use of phased control of leasing operations according to separate segments have been suggested. Fig. 1, ref. 5

УДК 330.341.1

Л.А. Коваль, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Необхідність інновацій та нових методів у вирішенні управлінських задач на підприємстві

Проаналізована низка факторів, що впливають на управлінські інновації. Розглянуті теоретичні та методологічні підходи щодо використання потенціалу організацій та побудови управління системою. Висвітлено питання про необхідність в управлінських інноваціях та методів, що використовуються керівниками підприємств, роль інновацій у вирішенні управлінських задач.

управлінські нововведення, потенціал організації, управлінська діяльність, політична нестабільність, рівень мінливості, економічний протекціонізм, фінансова стійкість, інвестування, інновації

Постановка проблеми. В українській господарській практиці так склалося, що всі нововведення, здійснювані на підприємствах, частіше всього традиційно залишаються в тіні не тільки для самих підприємств, але і при проведенні досліджень із проблем інновацій. У той же час значимість якісного й ефективного управління, ступінь його впливу на результати діяльності будь-якої організації вже ніким не піддаються сумніву. Необхідність розвитку систем управління теж не викликає сумніву. Однак сам інноваційний процес у сфері управління (на відміну від сфери основного виробництва, наприклад) залишається для багатьох досить неясним.